

POSUDEK

rigorózní práce Mgr. Alice Tomkové „Podmínky osvojení a jeho zprostředkování.“

Autorka této rigorózní práce se již v době svého studia na PF UK Praha intenzivně zajímala o rodinně právní problematiku, zejména pak o některé právní otázky (teoretické i praktické) týkající se náhradní péče o dítě a jeho ochrany. S úmyslem získat mimo jiné i studijní materiály k některým problémům, zejména spojeným s osvojením se autorka ucházela též o studijní pobyt v zahraničí, který posléze absolvovala v Německu a opravdu tak, jak si představovala, jej pro přípravu práce rigorózní posléze využila.

Předložená rigorózní práce obsahuje 98 stran výkladového textu. Připojený seznam literatury svědčí o neobyčejném zájmu a péli, dobrat se všeho, co souvisí s konkrétní úpravou osvojení, pro jehož všestranné prozkoumání se posléze autorka rozhodla. Autorce ovšem v průběhu práce nešlo jen o zkoumání právní situace *de lege lata*. Téma ji totiž vedlo k těm nejširším úvahám a hledání správného pohledu na to, kam směřovat zájem legislativce, tedy *de lege ferenda*. Není pochyb o tom, že osvojení, jako starobylý institut má své pevné a významné místo v oblasti práva soukromého. Současně však – a to je důležité – jsou tu různé činnosti státních orgánů – počínaje soudy a konče orgány správními, jimž jsou uloženy některé významné úkoly, bez nichž by osvojování, zejména dětí opuštěných, bylo obtížné a zhatilo by potřebný přesný řád, který mu může poskytnout jenom právní úprava.

Předložená rigorózní práce názorně ukazuje na to (a autorka si to někdy ani neuvědomuje), jak veřejnoprávní problematika je významná pro ochranu dítěte. Co je však zásadou práva veřejného? Každý subjekt práv a povinností, které v této sféře uplatňuje, smí jednat jen v tom rozsahu, který mu zákon stanoví.

K systematické práci nemám žádné podstatné připomínky. Autorka podává svůj výklad postupně, od obecného ke zvláštnímu. Druhá kapitola pojednávající o pojmu osvojení je standardně napsána, nemám k ní žádné připomínky. Následují dvě rozsáhle kapitoly, jsou věnované rozboru, výkladu a z toho plynoucímu porovnání jednak kap. III – Osvojení v ČR a kap. IV – Osvojení v SRN. Autorka právě ve třetí kapitole podrobila velmi podrobnému, originálnímu rozboru zprostředkování osvojení. Zejména se zabývá problémem zdlouhavosti působení státních orgánů při zprostředkování osvojení. Tím je zejména novorozené dítě „odsouzeno“ k pobytu mimo rodinu, a může dojít k jeho psychickému strádání. Taková konstatování jsou jednohlasně uváděna v různých materiálech, aniž by se odpovědní autoři

zajímali o realitu – o to, že řada kojeneckých ústavů nemá dnes podstatně horší úroveň než Klokánek. Autorka uvádí v práci, že v našem státě k obchodování s dětmi nedošlo – to není pravda, už se tak stalo, alespoň ve stadiu pokusu. Ale o to vlastně nejde – největším nedostatkem české praxe, a to i v případě nestátních organizací, je naprostý nedostatek primární úvahy o práci s rodinou (matkou) o sociální pomoci (nikoli jen finanční), stabilizaci rodinných poměrů apod. U nás zatím vůbec silně (kromě nevládní organizace STŘEP) nezazněl hlas – vždy na prvním místě je biologická rodina, pak se teprve má uvažovat o náhradě. Konec konců postup českých státních orgánů byl podroben i ve Štrasburku v soudním řízení Wala – Walová proti ČR. Autorce práce nemám za zlé, že tento trend, který se ve světě prosazuje čím dále tím více, nerozebírá. V české literatuře zatím je velmi málo zmiňován, natož propagován. To proto, že terénní sanační sociální práce se téměř v ČR nedělá a ani dělat neumí.

Ke str. 57 konkrétně uvádím, že popis práce FOD s matkami, které uvažují o osvojení odpovídá skutečnosti. Tato praxe FOD ovšem vypadá jen zdánlivě jako „pomoc“ matce a dítěti. Např. ve francouzském systému by tento postup vůbec nebyl možný. Jinak k formulaci, že matka je rozhodnuta se dítěte „zřící“ a- autor, a by k tomu měla podat vysvětlení, že podle české právní úpravy se dítěte „zřící“ nelze. Jinak ovšem to, že autorka přesně popisuje postup nestátní organizace je velmi důležitý a má v této rigorózní práci své místo.

Čtvrtá část práce věnovaná osvojení v SRN prokazuje autorčino úsilí podat nejen informativní výklad, ale důkladné pojednání o německé legislativě. Průběžně se též zabývá porovnáním některých rozdílů mezi naší a německou právní úpravou.

Pokud jde o osvojení dítěte bez souhlasu rodiče (viz str. 81), zajímalo by mne, zda autorka považuje německou úpravu za mírnější a naopak naši za příliš přísnou?

Cenný – vzhledem k tématu práce – je velmi důkladný výklad zákonné úpravy zprostředkování adopce. Zajímalo by mne autorčin názor na to, zda německá úprava je celkově lepší, či nikoli. Autorka v závěru práce sice obojí úpravy hodnotí (českou podrobuje větší kritice), pokud jde o německou považuje za její klad též to, že se zprostředkování účastní též nestátní organizace.

Konečně chci autorku upozornit, že se do její práce vloudila chyba – na str. 95 druhý odstavec: autorka se mýlí, že PP byla zavedena v devadesátých letech. Zákon o PP byl přijat v r. 1973 a účinkoval od 1.6.1973, k jeho zrušení došlo v souvislosti s vydáním zákona o sociálně právní ochraně. Jeho ustanovení povahy soukromoprávní byla zařazena do zákona o rodině, ostatní je v zákoně o sociálně právní ochraně dětí (tj. předpisy povahy veřejnoprávní).

Předloženou rigorózní práci hodnotím jako výsledek usilovného autorčina studia a badatelské práce. Nechybí zde vlastní teoretické úvahy i znalost některých praktických problematik. Proto tuto práci jako plně vyhovující požadavkům kladeným na práci rigorózní doporučuji k ústní obhajobě.

Praha, duben 2007

Doc.Dr. Šenta Radvanová, CSc.
konzultant rigorózní práce